EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 30.6.2009
KOM(2009) 328 galutinis

2009/0088 (CNS)

Pasiūlymas

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl aplinkos be dūmų

{SEC(2009)894}
{SEC(2009)895}
{SEC(2009)896)

AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

Tabakas yra vienintelė didžiausia kasmet apie 650 tūkstančių gyvybių Europos Sąjungoje (toliau – ES) pareikalaujanti mirties, ligos ir negalios, kurių galima išvengti, priežastis[1]. Aplinkos tabako dūmų (toliau – ATD), dar vadinamų antriniais tabako dūmais, poveikis yra svarbi papildoma mirtingumo, sergamumo ir neįgalumo ES priežastis. ATD sudėtyje yra daugiau kaip 4 000 dujų ir sveikatai žalingų dalelių junginių, tarp kurių yra 69 žinomi kancerogenai ir daug toksiškų medžiagų. Joks antrinių tabako dūmų poveikis nėra saugus[2]. Įrodyta, kad ATD turi tiesioginį neigiamą poveikį širdies ir kraujagyslių sistemai ir yra suaugusiųjų koronarinės širdies ligos ir plaučių vėžio priežastis. Yra įrodymų, kad ATD suaugusiesiems gali sukelti insultą, astmą ir lėtinę obstrukcinę plaučių ligą (toliau – LOPL)[3], ir pabloginti tokius jau esamus sveikatos sutrikimus, kaip astmą ar LOPL[4]. ATD ypač žalingas vaikams, nes sukelia astmą, plaučių uždegimą ar bronchitą, kvėpavimo takų ligų simptomus, vidurinės ausies uždegimą ir staigios kūdikių mirties sindromą[5]. Tabako dūmų poveikis pavojingas ne tik sveikatai; matydamas juos namuose ir viešosiose vietose vaikas gali susidaryti nuomonę, kad rūkymas – įprastas suaugusiųjų elgesys, todėl labiau tikėtina, kad vaikai patys ims rūkyti.

Remiantis konservatyviais skaičiavimais 2002 m. 25 ES valstybėse narėse nuo ATD poveikio darbo vietoje mirė 7 300 suaugusiųjų, iš kurių 2 800 nebuvo rūkaliai. Dar 72 000 žmonių, iš kurių 16 400 nebuvo rūkaliai, mirė nuo ATD poveikio namuose[6]. Prie šio pasiūlymo pridedamame poveikio vertinime nurodoma, kad nuo ATD poveikio darbo vietoje 2008 m. ES mirė 6 000 žmonių, iš kurių 2 500 nebuvo rūkaliai. Tai reiškia dideles išlaidas ekonomikai, įskaitant per 1,3 milijardo EUR tiesioginių medicininių išlaidų ir per 1,1 milijardo EUR netiesioginių su prarastu produktyvumu susijusių išlaidų. Didelė papildoma sveikatos ir finansinė našta susijusi su ne darbuotojų, tokių, kaip barų ar restoranų klientai, patiriamu tabako dūmų poveikiu.

Siekiant aplinkos be dūmų, tam tikrose valstybėse narėse pastaraisiais metais pasiekta didelė pažanga. Šiuo metu daugiau nei trečdalyje ES valstybių narių priimti visapusiški teisės aktai, kuriais siekiama užtikrinti aplinką be dūmų uždarose darbo vietose ir viešosiose vietose. Tačiau valstybėse narėse ir jų viduje apsaugos nuo tabako dūmų poveikio lygis labai skiriasi. Viešbučių ir maitinimo įstaigų darbuotojai yra labiausiai pažeidžiama profesinė grupė, nes daugumoje valstybių narių trūksta visapusiškos apsaugos, o tabako dūmų koncentracija baruose ir restoranuose ypač didelė.

---

1 Tabakas ir sveikata Europos Sąjungoje: praeitis, dabartis ir ateitis. ASPECT konsorciumo paruošta ataskaita. 2004 m. spalis.

2 *Surgeon General* (2006 m.), Nesavanoriško buvimo aplinkoje, kurioje yra tabako dūmų, poveikis sveikatai (angl.: *The Health Consequences of Involuntary Exposure to Tobacco Smoke*). *Surgeon General* ataskaita. Atlanta, Džordžija, JAV sveikatos ir žmogiškųjų paslaugų departamentas, Ligų kontrolės ir prevencijos centrai, Sveikatingumo skatinimo koordinavimo centras, Nacionalinis lėtinių ligų prevencijos ir sveikatingumo skatinimo centras, Rūkymo ir sveikatos biuras.

3 *Surgeon General* (2006 m.), *op. cit.*

4 Foreman, M. G., D. L. DeMeo, et al. (2007 m.). „Klinikiniai sunkios, anksti prasidedančios LOPL paūmėjimo veiksniai (*Clinical determinants of exacerbations in severe, early-onset COPD*)“ *European Respiratory Journal* 30(6): p. 1124–1130.

5 *Surgeon General* (2006 m.), *op. cit.*

6 Kovos su rūkymu partnerystė (2006 m.). Pakeliant dūmų priedangą: 10 priežasčių, kodėl Europoje turėtų būti nerūkoma (angl.: *The Smoke Free Partnership (2006). Lifting the smokescreen: 10 reasons for a smoke free Europe*), Briuselis, Belgija, Europos respiratologų draugija.

Įrodyta, kad keliose valstybėse narėse ir už Europos Sąjungos ribų taikoma visapusiška nerūkymo politika veiksmingai sumažino su tabaku susijusią naštą ir nepakenkė ekonomikai. Tiesioginis teisės aktų, kuriais siekiama užtikrinti aplinką be dūmų, poveikis sveikatai – tai pagerėjusi viešbučių ir maitinimo įstaigų darbuotojų kvėpavimo takų sveikata ir sumažėjęs visuomenės sergamumas infarktu. Nustatyta, kad dėl nerūkymo politikos sumažėja tabako vartojimas, skatinamas bandymas mesti ir jaunimas mažiau rūko. Teisės aktais, kuriais siekiama užtikrinti aplinką be dūmų, didinamas visuomenės informuotumas apie tabako dūmų pavojų, todėl šie teisės aktai gali padėti sumažinti rūkymą namuose, ypač prie vaikų. Devyni iš dešimties ES piliečių pritaria, kad darbo vietoje ir viešosiose vietose turi būti nerūkoma. Tyrimais įrodyta, kad įgyvendinus nerūkymo politiką parama jai padidėja.

Pastaruoju metu aplinkos be dūmų klausimas ES lygmeniu spręstas teisiškai neprivalomomis rezoliucijomis ir rekomendacijomis, tačiau jose nepateikiamos išsamios gairės kaip sukurti aplinką, kurioje visiškai nebūtų dūmų. Be to, šis klausimas paminėtas keliose profesinės sveikatos ir saugos direktyvose – kai kuriais atvejais tik netiesiogiai, o kitais atvejais apsaugos lygmuo yra nevisapusiškas.

Tarptautiniu lygmeniu PSO Tabako kontrolės pagrindų konvencijos (toliau – TKPK), kurią šiuo metu ratifikavo 26 valstybės narės ir Bendrija, 8 straipsniu visos šalys įpareigojamos užtikrinti veiksmingą apsaugą nuo tabako dūmų poveikio uždarose darbo vietose, uždarose viešosiose vietose ir viešajame transporte. Remiantis 2007 m. liepos mėnesį šalių antrojoje konferencijoje priimtomis gairėmis, kiekviena šalis turėtų siekti, kad per penkerius metus nuo Konvencijos įsigaliojimo atitinkamoje šalyje (t. y. iki 2010 m. Europos Bendrijoje ir daugumoje jos valstybių narių) būtų užtikrinta visuotinė apsauga.

Komisijos žaliąja knyga „Europa be tabako dūmų: politikos alternatyvos ES mastu“[7] pradėtos konsultacijos parodė didelę paramą visapusiškai nerūkymo politikai visose uždarose darbo vietose ir viešosiose vietose ir tolimesniems aplinką be dūmų valstybėse narėse skatinantiems ES veiksmams.

Remiantis žaliosios knygos konsultacijų išvadomis prie šio pasiūlymo pridedamame poveikio vertinime apsvarstytos penkios pagrindinės politikos galimybės: dabartinė padėtis, atvirasis koordinavimo metodas, Komisijos ar Tarybos rekomendacija ir privalomi ES teisės aktai. Poveikio vertinime nurodoma, kad Tarybos rekomendacija artimiausiu metu yra tinkamiausias sprendimas, nes tai greičiausia ir labiausiai visapusiška priemonė, kuria valstybėms narėms padedama įgyvendinti nacionalinio lygmens privalomus teisės aktus, kuriais siekiama užtikrinti aplinką be dūmų pagal TKPK atitinkančius tarptautinius valstybių narių įsipareigojimus, ir kuria tinkamai sprendžiama problema.

Siūlomoje rekomendacijoje didžiausias dėmesys skiriamas veiksmingam TKPK 8 straipsnio įgyvendinimui ES pagal Konvencijos šalių antrojoje konferencijoje priimtas apsaugos nuo tabako dūmų poveikio gaires. Gairėse nurodytos visapusiškos, žiniomis pagrįstos ir suderintos ES nerūkymo politiką atitinkančios politikos rekomendacijos. Jose aiškiai nurodoma, kad joks aplinkos tabako dūmų poveikis nėra saugus ir raginama siekti, kad visose uždarose darbo vietose, uždarose viešosiose vietose, viešajame transporte, ir, galbūt, kitose – atvirose ar pusiau atvirose – viešosiose vietose neliktų tabako dūmų. Griežtai vykdomi, stebimi ir vertinami privalomi teisės aktai rekomenduojami kaip vienintelis tinkamas antrinių tabako dūmų problemos sprendimo būdas.

---

[7] COM(2007) 27 galutinis.

Siūlomoje rekomendacijoje nustatytas visoms ES valstybėms narėms vienodas galutinis įgyvendinimo terminas ir valstybių narių bei ES lygmens ataskaitų teikimo ir stebėsenos mechanizmai, siekiant greičiau ir lengviau įgyvendinti TKPK 8 straipsnį pagal šalių antrojoje konferencijoje priimtas gaires.

Siūlomoje rekomendacijoje raginama: 1) imtis ATD poveikio vaikams ir paaugliams mažinimo priemonių; 2) imtis pagalbinių priemonių, kaip antai veiksmingos tabako atsisakymo strategijos ir vaizdinių įspėjimų ant tabako pakuočių; 3) parengti visapusišką įvairius sektorius apimančią strategiją ir tinkamas jos įgyvendinimo priemones; ir 4) pagrindinių nacionalinių tabako kontrolės centrų tinkle nuolatos dalytis informacija ir gerąja patirtimi bei koordinuoti politiką su kitomis valstybėmis narėmis. Kadangi keletas šių nuostatų yra santykinai naujos, tikėtina, kad valstybės narės artimai bendradarbiaus tarpusavyje ir su Komisija kurdamos joms įgyvendinti skirtas bendras sąvokų apibrėžtis, lyginamuosius standartus ir rodiklius.

Pasiūlymas atitinka proporcingumo ir subsidiarumo principus. Juo siekiama padėti valstybėms narėms užtikrinti veiksmingą apsaugą nuo tabako dūmų ir, atsižvelgiant į Komisijos žaliąją knygą, vykdyti TKPK 8 straipsnio įsipareigojimus pagal 2007 m. gegužės 30–31 d. Tarybos svarstymų rezultatus, kuriuose „Bendrija raginama imtis vadovavimo, siekiant toliau ES lygmeniu skatinti aplinką be tabako dūmų, ir teikti paramą nacionalinėms priemonėms ir jas koordinuoti.“

Kadangi apsaugos nuo ATD poveikio rizikos lygiai valstybėse narėse ir jų viduje skiriasi, būtina imtis ES lygmens veiksmų, siekiant paremti valstybių narių pastangas ir spręsti šią problemą. Pagal EB sutarties 152 straipsnį, siekiant gerinti visuomenės sveikatą ir užkirsti kelią žmonių negalavimams bei ligoms, ES gali paskatinti valstybių narių bendradarbiavimą ir remti jų veiksmus.

Siūloma rekomendacija būtų remiamos valstybių narių pastangos teikiant politinę paskatą ir įpareigojant valstybes nares, nustatant aiškų ES lygmens stebėsenos mechanizmą ir palengvinant dalijimąsi gerąja patirtimi bei valstybių narių politikos koordinavimą.

Komisija prisidės prie sklandaus šios rekomendacijos įgyvendinimo padėdama visapusiškos nerūkymo politikos dar neįgyvendinusioms valstybėms narėms parengti, priimti ir įgyvendinti šią politiką; remdama politikos kūrimą ir atitinkamomis Bendrijos programomis suteikdama duomenis, taip pat koordinuodama pagrindinių nacionalinių tabako kontrolės centrų tinklo veiklą tabako kontrolės srityje. Komisija įvertins rekomendacijos ir atsižvelgiant į šią rekomendaciją valstybėse narėse taikytų priemonių veiksmingumą.

2009/0088 (CNS)

Pasiūlymas

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl aplinkos be dūmų

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Europos bendrijos steigimo sutartį, ypač į jos 152 straipsnio 4 dalies antrą pastraipą,

atsižvelgdama į Komisijos pasiūlymą[8],

atsižvelgdama į Europos Parlamento nuomonę[9],

atsižvelgdama į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę[10],

atsižvelgdama į Regionų komiteto nuomonę[11],

kadangi:

(1) Sutarties 152 straipsnyje nustatyta, kad Bendrija, savo veikla papildydama valstybių narių politiką, siekia gerinti visuomenės sveikatą, užkirsti kelią žmonių negalavimams ir ligoms bei pašalinti pavojaus žmonių sveikatai šaltinius.

(2) Remiantis Sutarties 137 straipsniu Bendrija remia ir papildo valstybių narių veiklą, *inter alia*, visų pirma darbo aplinkos gerinimo srityje, siekiant rūpintis darbuotojų sveikata ir sauga.

(3) Aplinkos tabako dūmų (ATD), dar vadinamų antriniais tabako dūmais, poveikis yra plačiai paplitusi mirtingumo, sergamumo ir neįgalumo Europos Sąjungoje priežastis.

(4) Remiantis konservatyviais skaičiavimais 2002 m. Europos Sąjungoje nuo ATD poveikio darbo vietoje mirė 7 300 suaugusiųjų, iš kurių 2 800 nebuvo rūkaliai. Dar 72 000 suaugusiųjų, iš kurių 16 400 nebuvo rūkaliai, mirtys siejamos su ATD poveikiu namuose[12].

(5) Antrinių tabako dūmų poveikis ypač pavojingas vaikams ir gali padidinti tikimybę, kad vaikai taip pat pradės rūkyti.

---

8 OL C […], […], p. […].
9 OL C […], […], p. […].
10 OL C , , p. .
11 OL C , , p. .
12 Kovos su rūkymu partnerystė (2006 m.). Pakeliant dūmų priedangą: 10 priežasčių, kodėl Europoje turėtų būti nerūkoma, Briuselis, Belgija, Europos respiratologų draugija.

(6) Visi žmonės turi teisę į aukštą sveikatos apsaugos lygį ir turėtų būti apsaugoti nuo tabako dūmų poveikio.

(7) Paaiškėjo, kad savanoriškos nacionalinio lygmens politinės iniciatyvos mažinant tabako dūmų poveikį yra neveiksmingos. Vienintelė pakankamai žmones nuo antrinių tabako dūmų pavojaus sveikatai apsauganti priemonė – tinkamai vykdomi ir stebimi valstybėms narėms privalomi teisės aktai.

(8) Teisės aktai, kuriais siekiama užtikrinti aplinką be dūmų, yra veiksmingiausi tuomet, kai kartu su jais yra įgyvendinamos tokios priemonės, kaip informavimo kampanijos, parama atsisakiusiems tabako ir griežtas įspėjimas dėl pavojaus sveikatai ant tabako gaminių pakuočių.

(9) Pilietinė visuomenė atlieka svarbų vaidmenį remdama ir užtikrindama, kad bus laikomasi teisės aktų, kuriais siekiama užtikrinti aplinką be dūmų.

(10) Nerūkymo politika turėtų būti paremta tinkamomis įvairius sektorius apimančio požiūrio į tabako kontrolę įgyvendinimo priemonėmis.

(11) Reikia sustiprinti valstybių narių bendradarbiavimą, siekiant palengvinti dalijimąsi informacija ir gerąja patirtimi ir sukurti standartizuotą ES stebėsenos sistemą.

(12) 1989 m. liepos 18 d Tarybos ir Taryboje dėl draudimo rūkyti viešose vietose posėdžiavusių valstybių narių sveikatos apsaugos ministrų priimta rezoliucija[13] valstybės narės raginamos imtis priemonių uždrausti rūkyti tam tikrose uždarose viešose patalpose ir į taikymo sritį įtraukti draudimą rūkyti visų rūšių viešajame transporte.

(13) 2002 m. gruodžio 2 d. Tarybos rekomendacijoje 2003/54/EB dėl rūkymo prevencijos ir iniciatyvų gerinti tabako kontrolę[14] valstybės narės ragintos įgyvendinti teisės aktus ir (arba) kitas veiksmingas priemones, kuriomis teikiama apsauga nuo aplinkos tabako dūmų poveikio uždarose darbo vietose, uždarose viešosiose vietose ir viešajame transporte.

(14) 1989 m. birželio 12 d. Tarybos direktyva 89/391/EEB dėl priemonių darbuotojų saugai ir sveikatos apsaugai darbe gerinti nustatymo[15], nors joje nėra aiškiai minimi tabako dūmai, apima visas darbuotojų sveikatos ir saugos rizikos rūšis[16].

(15) Aplinkos ir sveikatos veiksmų planu (2004–2010 m.)[17] Komisija įsipareigojo „dėti pastangas siekiant geresnės patalpų oro kokybės“, visų pirma „išnagrinėjus teisinius mechanizmus ir sveikatos skatinimo iniciatyvas Europos ir valstybių narių lygmeniu, skatindama draudimą rūkyti visose darbo vietose.“

(16) Komisijos žaliąja knyga „Europa be tabako dūmų: politikos alternatyvos ES mastu“[18] pradėtos konsultacijos parodė didelę paramą visapusiškai nerūkymo politikai visose

---

13 OL C 189, 1989 7 26, p. 1.
14 OL L 22, 2003 1 25, p. 31.
15 OL L 183, 1989 6 29, p. 1.
16 Žr. Teismo sprendimą *Komisija prieš Italiją*, C–49/00, 10–18 punktai.
17 COM(2004) 416 galutinis.
18 COM(2007) 27 galutinis.

uždarose darbo vietose ir viešosiose vietose ir tolimesniems aplinką be dūmų valstybėse narėse skatinantiems ES veiksmams.

(17) 2007 m. gegužės 30–31 d. Užimtumo, socialinės politikos, sveikatos ir vartotojų reikalų taryba surengė pasikeitimą nuomonėmis apie ES lygmens politikos galimybes dėl aplinkos be tabako dūmų. Ji palankiai įvertino Komisijos žaliąją knygą ir atkreipė dėmesį į Bendrijos vadovavimo būtinybę toliau ES lygmeniu skatinant aplinką be tabako dūmų ir į Bendrijos paramos nacionalinėms priemonėms svarbą bei būtinybę Bendrijai koordinuoti šias priemones.

(18) 2007 m. spalio 24 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Žaliosios knygos valstybės narės raginamos per dvejus metus priimti visapusiškus teisės aktus, kuriais siekiama užtikrinti aplinką be dūmų, o Komisija, jei pažanga būtų nepakankama, paprašyta iki 2011 m. pateikti atitinkamą teisės akto pasiūlymą. Be to, rezoliucija Komisija paraginta pateikti šiuo metu galiojančių teisės aktų pakeitimus, siekiant aplinkos tabako dūmus priskirti kancerogenams ir įpareigoti darbdavius užtikrinti, kad darbo vietoje nebūtų rūkoma.

(19) Pagal PSO Tabako kontrolės pagrindų konvencijos (TKPK), kurią 2003 m. birželio mėnesį pasirašė visi PSO nariai ir šiuo metu ratifikavo 161 šalis, įskaitant Bendriją ir 26 valstybes nares, 8 straipsnį šalys teisiškai įpareigojamos esamos nacionalinės jurisdikcijos srityse vadovaujantis nacionaliniais teisės aktais priimti ir įgyvendinti, o kituose jurisdikcijos lygmenyse aktyviai skatinti, kad būtų priimtos ir įgyvendintos veiksmingos priemonės, kuriomis siekiama apsaugoti žmones nuo antrinių tabako dūmų visose uždarose darbo vietose, viešajame transporte ir uždarose viešosiose vietose ir, atitinkamai, kitose viešosiose vietose.

(20) 2007 m. liepos mėnesį PSO Pagrindų konvencijos šalių antrojoje konferencijoje buvo priimtos apsaugos nuo tabako dūmų poveikio gairės[19], kuriomis siekiama padėti šalims vykdyti Konvencijos 8 straipsnio įsipareigojimus. Kiekviena šalis turėtų siekti, kad atitinkamoje šalyje per penkerius metus nuo Konvencijos įsigaliojimo gairės būtų įgyvendintos.

(21) PSO Pagrindų konvencijos 14 straipsniu šalys teisiškai įpareigojamos parengti ir platinti tinkamas, visapusiškas ir integruotas gaires, pagrįstas moksliniais įrodymais ir gerąja patirtimi ir imtis veiksmingų priemonių skatinti nebevartoti tabako bei tinkamai gydytis nuo tabako priklausomybės. PSO Pagrindų konvencijos šalių trečiojoje konferencijoje nuspręsta įkurti darbo grupę, kuri, įgyvendindama šį straipsnį parengtų gaires.

(22) 2002 m. rugsėjo mėnesį PSO Europos regioninio komiteto priimtoje PSO Europos tabako kontrolės strategijoje valstybės narės ragintos užtikrinti piliečių teisę į aplinką be dūmų, *inter alia*, viešąsias vietas, darbo vietas ir viešąjį transportą paverčiant nerūkymo zonomis, draudžiant rūkyti atvirose visų nepilnamečių mokymo įstaigų vietose, visose sveikatos paslaugų įstaigų vietose ir per viešuosius renginius, taip pat aplinkos tabako dūmus priskiriant kancerogenams.

---

[19] Tabako kontrolės pagrindų konvencijos (antrosios šalių konferencijos) 7 sprendimas (TKPK/KŠK2(7)), pagal PSO Tabako kontrolės pagrindų konvencijos šalių konferencijos (TKPK/KŠK1(15)) sprendimą sušauktos darbo grupės parengtos Apsaugos nuo tabako dūmų poveikio gairės.

(23) PSO Tarptautinė vėžio tyrimų agentūra aplinkos tabako dūmus priskyrė žinomiems žmogaus kancerogenams, o Suomija ir Vokietija – profesiniams kancerogenams.

(24) Šia rekomendacija nepažeidžiami: Bendrijos teisės aktai, kuriais nustatomi pagal Sutarties 137 straipsnį priimti minimalūs darbuotojų sveikatos apsaugos ir rūpinimosi jų sauga reikalavimai; 2001 m. birželio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/37/EB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, taikomų tabako gaminių gamybai, pateikimui ir pardavimui, suderinimo[20]; ir 2003 m. rugsėjo 5 d. Komisijos sprendimas 2003/641/EB dėl spalvotų fotografijų ar kitų iliustracijų kaip įspėjimų apie sveikatai gresiantį pavojų pateikimo ant tabako pakuočių[21].

REKOMENDUOJA VALSTYBĖMS NARĖMS:

1. per penkerius metus nuo Konvencijos įsigaliojimo atitinkamoje valstybėje narėje arba ne vėliau kaip per trejus metus nuo šios rekomendacijos priėmimo užtikrinti veiksmingą apsaugą nuo tabako dūmų poveikio uždarose darbo vietose, uždarose viešosiose vietose, viešajame transporte ir, atitinkamai, kitose viešosiose vietose, kaip numatyta PSO Tabako kontrolės pagrindų konvencijos 8 straipsnyje ir remiantis pridėtomis gairėmis dėl apsaugos nuo tabako dūmų poveikio, kurios buvo priimtos Konvencijos šalių antrojoje konferencijoje;

2. tobulinti ir (arba) stiprinti strategiją ir priemones, kuriomis siekiama mažinti antrinių tabako dūmų poveikį vaikams ir paaugliams;

3. nerūkymo politiką remti papildomomis priemonėmis, kaip antai:

    a) imtis veiksmingų priemonių, kuriomis skatinama nevartoti tabako ir atitinkamai gydytis nuo tabako priklausomybės, kaip nurodyta PSO Pagrindų konvencijos 14 straipsnyje;

    b) naudoti kombinuotus įspėjimus (kaip apibrėžta 2003 m. rugsėjo 5 d. Komisijos sprendimo 2003/641/EB dėl spalvotų fotografijų ar kitų iliustracijų kaip įspėjimų apie sveikatai gresiantį pavojų pateikimo ant tabako pakuočių[22] 2 straipsnio 4 dalyje) ir informaciją apie paslaugas, kuriomis skatinama nevartoti tabako ant rūkomojo tabako gaminių pakuočių, siekiant geriau informuoti vartotojus apie tabako vartojimo ir tabako dūmų poveikio pavojų sveikatai, skatinti nevartoti tabako ar nepradėti jo vartoti;

4. parengti, įgyvendinti, nuolat atnaujinti ir persvarstyti visapusišką įvairius sektorius apimančią nacionalinę tabako kontrolės strategiją, planus ir programas, kuriomis siekiama, *inter alia*, apsaugoti nuo tabako dūmų tiek viešoje, tiek privačioje aplinkoje;

---

[20] OL L 194, 2001 7 18, p. 26.
[21] OL L 226, 2003 9 10, p. 24.
[22] OL L 226, 2003 9 10, p. 24.

5. numatyti tinkamas nacionalinės strategijos, tabako kontrolės politikos ir programų įgyvendinimo priemones, siekiant užtikrinti veiksmingą apsaugą nuo tabako dūmų poveikio;

6. jei įmanoma, per šešis mėnesius nuo šios rekomendacijos priėmimo įsteigti pagrindinius nacionalinius tabako kontrolės centrus, siekiant dalytis informacija ir gerąja patirtimi bei koordinuoti politiką su kitomis valstybėmis narėmis, ir pranešti apie tai Komisijai;

7. artimai bendradarbiauti tarpusavyje ir su Komisija kuriant nuoseklią apibrėžčių, lyginamųjų standartų ir rodiklių sistemą, siekiant, kad ši rekomendacija būtų įgyvendinta;

8. stebėti ir vertinti politikos priemonių veiksmingumą naudojantis pirmiau minėtais rodikliais;

9. pranešti Komisijai apie tai, kokių teisinių ir kitų priemonių imtasi atsižvelgiant į šią rekomendaciją ir apie stebėsenos ir vertinimo rezultatus.

RAGINA KOMISIJĄ:

1. remiantis valstybių narių pateikta informacija pateikti pasiūlytų priemonių įgyvendinimo, veikimo ir poveikio ataskaitą.

Priimta Briuselyje […]

Tarybos vardu
Pirmininkas

PRIEDAS

Tabako kontrolės pagrindų konvencijos (antrosios šalių konferencijos) 7 sprendimas (TKPK/KŠK2(7)), pagal PSO Tabako kontrolės pagrindų konvencijos šalių konferencijos (TKPK/KŠK1(15)) sprendimą sušauktos darbo grupės parengtos apsaugos nuo tabako dūmų poveikio gairės

TIKSLAI, UŽDAVINIAI IR PAGRINDINĖS PROBLEMOS

Gairių paskirtis

1. Remiantis kitomis PSO Tabako kontrolės pagrindų konvencijos nuostatomis ir šalių konferencijos ketinimais, šiomis gairėmis siekiama padėti šalims vykdyti Konvencijos 8 straipsnio įsipareigojimus. Jose atsižvelgiama į geriausius turimus pavyzdžius ir šalių, sėkmingai įgyvendinusių veiksmingas priemones, kuriomis mažinamas tabako dūmų poveikis, patirtį.

2. Gairėse pateikiami sutarti principai, tam tikrų terminų apibrėžtys bei sutartos rekomendacijos, kokių žingsnių reikia imtis, siekiant įvykdyti Konvencijos įsipareigojimus. Be to, gairėse nustatytos būtinos veiksmingos apsaugos nuo antrinių tabako dūmų (angl. *second hand smoke*) priemonės. Šalys raginamos naudotis šiomis gairėmis ne tik vykdant Konvencijoje numatytus teisinius įsipareigojimus, bet ir sekant geriausiais visuomenės sveikatos apsaugos praktikos pavyzdžiais.

Gairių tikslai

3. Gairėse numatyti du susiję tikslai. Pirmasis – padėti šalims vykdyti įsipareigojimus pagal PSO pagrindų konvencijos 8 straipsnį, derinant juos su moksliniais įrodymais dėl aplinkos, kurioje yra antrinių tabako dūmų, poveikio ir gerąja pasauline patirtimi, įgyvendinant priemones, kuriomis kuriama aplinka be dūmų, siekiant įtvirtinti aukšto lygio atsiskaitomybę už susitarimo vykdymą ir padėti šalims siekti aukščiausio įmanomo sveikatos standarto. Antrasis tikslas – nustatyti svarbiausias reikalingų teisės aktų detales, kad žmonės būtų veiksmingai apsaugoti nuo tabako dūmų poveikio, pagal 8 straipsnio reikalavimus.

Aplinkybės

4. Šios gairės parengtos, atsižvelgiant į tokias pagrindines aplinkybes:

   (a) 8 straipsnio tekste numatyta pareiga apsaugoti nuo tabako dūmų poveikio yra pagrįsta pagrindinėmis žmogaus teisėmis ir laisvėmis. Atsižvelgiant į kvėpavimo antriniais tabako dūmais keliamą pavojų, pareiga apsaugoti nuo tabako dūmų poveikio yra neatsiejama nuo, inter alia, teisės į gyvybę ir teisės į pačią geriausią sveikatos apsaugą, kaip tai pripažinta daugelyje tarptautinių teisinių priemonių (pavyzdžiui, Pasaulio sveikatos organizacijos įstatuose, Vaiko teisių konvencijoje, Konvencijoje dėl moterų visų formų diskriminacijos panaikinimo ir Tarptautiniame ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių pakte), oficialiai įtrauktų į PSO pagrindų konvencijos preambulę ir pripažįstamų daugelio šalių konstitucijose.

(b) Pareiga apsaugoti žmones nuo tabako dūmų dera su vyriausybių pareiga priimti tokius teisės aktus, kuriais žmonės būtų apsaugoti nuo pavojų, kylančių jų pagrindinėms teisėms ir laisvėms. Ši pareiga taikoma visiems žmonėms, ne vien tik atskiroms gyventojų grupėms.

(c) Kelios autoritetingos mokslo institucijos nustatė, kad antriniai tabako dūmai yra kancerogenas. Keletas PSO pagrindų konvencijos šalių (pavyzdžiui, Suomija ir Vokietija) antrinius tabako dūmus laiko kancerogenais ir prevencijos darbo vietoje nuostatas įtraukė į savo sveikatos ir saugos teisės aktus. Be 8 straipsnio reikalavimų, šalys dabartiniais įstatymais dėl darbo vietų ar kitais įstatymais dėl aplinkos, kurioje yra kenksmingų medžiagų, įskaitant kancerogenus, poveikio gali būti įpareigotos atkreipti dėmesį į tabako dūmų keliamą pavojų.

PRINCIPAI IR APIBRĖŽTYS, KURIAIS REMIANTIS UŽTIKRINAMA APSAUGA NUO TABAKO DŪMŲ POVEIKIO

Principai

5. Kaip pažymima PSO pagrindų konvencijos 4 straipsnyje, reikia tvirto politinio įsipareigojimo imtis priemonių apsaugoti visus žmones nuo tabako dūmų poveikio. Įgyvendinant Konvencijos 8 straipsnį, reikėtų vadovautis toliau pateiktais sutartais principais.

1 principas

6. Kaip numatyta PSO pagrindų konvencijos 8 straipsnyje, veiksmingos apsaugos nuo tabako dūmų poveikio priemonės yra visiškas rūkymo ir tabako dūmų uždraudimas tam tikroje erdvėje arba aplinkoje, kad būtų sukurta aplinka, kurioje visiškai nėra (100 %) dūmų. Kad ir koks menkas būtų tabako dūmų poveikis, saugiu jo laikyti negalima, ir bet kokių mėginimų nustatyti ribinę antrinių tabako dūmų toksiškumo vertę, turėtų būti atsisakyta, nes tai prieštarauja moksliniams įrodymams. Kiti būdai, išskyrus tą, kuriuo sukuriama aplinka be dūmų (100 %), pavyzdžiui, ventiliacija, oro filtravimas ir naudojimasis rūkyti skirtomis vietomis (su atskira ventiliacijos sistema arba be jos), jau ne kartą pasirodė neveiksmingi, be to yra įtikinamų mokslinių ir kitokių duomenų, kad techninės priemonės nuo tabako dūmų poveikio neapsaugo.

2 principas

7. Visi žmonės turėtų būti apsaugoti nuo tabako dūmų poveikio. Visos uždaros darbo ir viešosios vietos turėtų būti be dūmų.

3 principas

8. Reikia teisės aktų, kuriais žmonės būtų apsaugoti nuo tabako dūmų poveikio. Jau ne kartą savanoriškos politinės iniciatyvos sukurti aplinką be dūmų pasirodė neveiksmingos ir nesuteikia reikiamos apsaugos. Siekiant, kad teisės aktai būtų veiksmingi, jie turi būti paprasti, aiškūs ir įgyvendinami.

4 principas

9. Norint sėkmingai įgyvendinti ir vykdyti teisės aktus, kuriais siekiama užtikrinti aplinką be dūmų, būtina tinkamai planuoti veiklą ir užtikrinti pakankamus išteklius.

5 principas

10. Pilietinė visuomenė atlieka svarbų vaidmenį remiant ir užtikrinant, kad bus laikomasi priemonių, kuriomis kuriama aplinka be dūmų, todėl reikėtų įtraukti ją, kaip aktyvų partnerį, į teisės aktų rengimo, įgyvendinimo ir vykdymo procesą.

6 principas

11. Reikėtų stebėti ir vertinti teisės aktų, kuriais siekiama užtikrinti aplinką be dūmų, įgyvendinimą, vykdymą ir poveikį. Tai turėtų apimti tabako pramonės veiklos, kuria trukdoma įgyvendinti ir vykdyti teisės aktus, stebėseną ir atitinkamus veiksmus, kaip numatyta PSO pagrindų konvencijos 20 straipsnio 4 dalyje.

7 principas

12. Jei reikia, žmonių apsaugą nuo tabako dūmų poveikio galima sustiprinti ir išplėsti; tai galima padaryti priimant naujus ar iš dalies pakeistus teisės aktus, gerinant vykdymą ir kitas priemones, atsižvelgiant į naujus mokslinius įrodymus ir veiklos pavyzdžius.

Apibrėžtys

13. Rengiant teisės aktus, svarbu tiksliai apibrėžti svarbiausius terminus. Čia pateikiamos kelios rekomendacijos ir tinkamos apibrėžtys, pagrįstos daugelio šalių patirtimi. Šios apibrėžtys papildo į PSO pagrindų konvenciją jau įtrauktas apibrėžtis.

„Antriniai tabako dūmai“ arba „aplinkos tabako dūmai“

14. Dūmų rūšiai, aprašytai PSO pagrindų konvencijos 8 straipsnyje, apibūdinti paprastai vartojama keletas alternatyvių terminų, kaip antai „antriniai tabako dūmai“ (angl. *second-hand smoke*), „aplinkos tabako dūmai“ (angl. environmental tobacco smoke) ir „kitų žmonių dūmai“ (angl. other people’s smoke). Reikėtų vengti tokių terminų kaip „pasyvusis rūkymas“ (angl. *passive smoking*) ir „nesavanoriškas buvimas aplinkoje, kurioje yra tabako dūmų“ (angl. *involuntary exposure to tobacco smoke*), kadangi Prancūzijos ir kitų šalių patirtis rodo, kad tabako pramonė gali pasinaudoti šiais terminais gindama poziciją, kad savanoriškas buvimas tokioje aplinkoje yra priimtinas. Geriau vartoti terminus „antriniai tabako dūmai“ (angl. *second-hand tobacco sm*oke) (arba jo santrumpą SHS) ir „aplinkos tabako dūmai“ (angl. *environmental tobacco smoke*) (arba santrumpą ATD). Šiose gairėse vartojamas terminas „antriniai tabako dūmai“.

15. Antriniai tabako dūmai gali būti apibrėžiami kaip „dūmai, išsiskiriantys iš degančios cigaretės galiuko arba kitų degančių tabako produktų, paprastai kartu su rūkančiojo iškvepiamais dūmais“.

16. „Oras be dūmų“ yra oras, kuriame visiškai (100 %) nėra dūmų. Ši apibrėžtis apima orą, kuriame tabako dūmai negali būti matomi, užuodžiami, jaučiami ar išmatuojami, tačiau juo neapsiriboja[23] .

„Rūkymas“

17. Šį terminą reikėtų apibrėžti taip, kad būtų įtrauktas uždegto tabako produkto laikymas arba kontroliavimas, nežiūrint, ar dūmai aktyviai įkvepiami, ar iškvepiami.

„Viešosios vietos“

18. Nors įvairių šalių teisinėse sistemose „viešosios vietos“ bus apibrėžtos skirtingai, svarbu, kad teisės aktuose šis terminas būtų apibrėžtas kiek galima plačiau. Į apibrėžtį turi būti įtrauktos visos plačiajai visuomenei prieinamos arba bendro naudojimo vietos, neatsižvelgiant į tai, kieno nuosavybė jos yra arba kas turi teisę jomis naudotis.

„Uždaras“ arba „atskirtas”

19. 8 straipsniu reikalaujama apsaugos nuo tabako dūmų poveikio darbo ir viešosiose vietose „uždaroje erdvėje“. Kadangi apibrėžiant „uždarus“ plotus gali kilti keblumų, kitų šalių patirtis, apibrėžiant šį terminą, turėtų būti ypač gerai išnagrinėta. Apibrėžtis turėtų būti kiek galima platesnė ir aiškesnė, taip pat reikėtų vengti sąrašų, į kuriuos neįtraukti „uždari“ plotai galėtų būti laikomi plotais, kuriose leidžiama rūkyti. Rekomenduojama „uždarus“ (arba „atskirtus“) plotus apibrėžti taip, kad būtų įtraukta bet kokia erdvė, kuri uždengta stogu arba atskirta viena ar daugiau sienų arba sienelių, nesvarbu, iš kokios medžiagos buvo pagamintas stogas, siena ar sienelės, ir ar struktūra yra nuolatinė ar laikina.

„Darbo vieta“

20. „Darbo vieta“ turėtų būti plačiai apibrėžta kaip „bet kokia vieta, kuria naudojasi žmonės, kai jie dirba.“ Į apibrėžtį reikėtų įtraukti ne tik darbą už užmokestį, bet ir savanorišką darbą, jei tai toks darbas, už kurį paprastai mokama kompensacija. Be to, „darbo vietos“ yra ne vien tos vietos, kuriose dirbama, bet ir visos greta esančios ar susiję vietos, kuriomis darbuotojai dirbdami naudojasi bendrai, įskaitant, pavyzdžiui, koridorius, liftus, laiptines, vestibiulius, prijungtas specialios paskirties patalpas, valgyklas, tualetus, poilsio kambarius, valgomuosius bei kitas patalpas, kaip antai stoginės ir statybininkų nameliai. Darbui naudojamos transporto priemonės yra darbo vietos ir jas reikėtų taip įvardyti.

21. Reikėtų kruopščiai apsvarstyti, kaip įvardyti darbo vietas, kurios taip pat yra ir gyvenamosios arba buvimo vietos, pavyzdžiui, kalėjimai, psichikos sveikatos institucijos arba slaugos namai. Šios vietos taip pat yra kitų žmonių, kurie turėtų būti apsaugoti nuo tabako dūmų poveikio, darbo vietos.

„Viešasis transportas“

---

[23] Gali būti, kad sudedamųjų tabako dūmų dalelių kiekis ore yra toks mažas, kad jį sunku išmatuoti. Reikia atkreipti dėmesį, kad tabako pramonė arba viešbučių ir maitinimo įstaigų sektorius gali bandyti išnaudoti šios apibrėžties trūkumus.

22. Viešasis transportas turėtų būti apibrėžtas taip, kad būtų įtraukta bet kokia transporto priemonė, naudojama visuomenės nariams vežti, paprastai už atlygį arba komerciniais tikslais. Į apibrėžtį reikėtų įtraukti ir taksi.

VEIKSMINGŲ TEISĖS AKTŲ TAIKYMO SRITIS

23. 8 straipsniu reikalaujama priimti veiksmingas priemones, kuriomis žmonės būtų apsaugoti nuo tabako dūmų poveikio (1) uždarose darbo vietose, (2) uždarose viešosiose vietose, (3) viešajame transporte ir (4) kitose viešosiose vietose.

24. Taip nustatoma pareiga suteikti visuotinę apsaugą, užtikrinant, kad visose uždarose viešosiose vietose, uždarose darbo vietose, visame viešajame transporte ir prireikus kitose (atvirose arba pusiau atvirose) viešosiose vietose nebūtų antrinių tabako dūmų poveikio. Negalima pateisinti jokių išimčių, remiantis sveikatos arba teisės argumentais. Jeigu remiantis šiais argumentais būtina svarstyti išimtis, jos turėtų būti kuo įmanoma mažesnės. Be to, jei šalis negali iš karto apimti visų sričių, 8 straipsnyje nustatoma nuolatinė pareiga kiek galima greičiau pašalinti visas išimtis ir užtikrinti visuotinę apsaugą. Kiekviena šalis turėtų siekti užtikrinti visuotinę apsaugą per penkerius metus nuo PSO Tabako kontrolės pagrindų konvencijos įsigaliojimo atitinkamoje šalyje.

25. Kad ir koks menkas būtų antrinių tabako dūmų poveikis, saugiu jo laikyti negalima, ir, kaip anksčiau buvo pripažinta Konvencijos šalių konferencijos sprendime TKPK/KŠK1(15), techninėmis priemonėmis, pavyzdžiui ventiliacija, oro keitimu ir rūkyti skirtų vietų naudojimu, nuo tabako dūmų poveikio neapsisaugoma.

26. Reikia užtikrinti apsaugą visose uždarose ir atskirtose darbo vietose, įskaitant motorines transporto priemones, naudojamas kaip darbo vietos (pavyzdžiui, taksi, greitosios pagalbos automobiliai, arba krovinių pristatymo transporto priemonės).

27. Konvencijoje reikalaujama imtis apsaugos priemonių ne tik visose uždarose viešosiose vietose, bet ir kitose (t. y. atvirose arba pusiau atvirose) viešosiose vietose. Nustatant šias atviras ir pusiau atviras viešąsias vietas, kuriose reikėtų taikyti teisės aktus, šalys turėtų apsvarstyti, kokie pavojai gali kilti sveikatai įvairiomis aplinkybėmis, ir turėtų imtis veiksmų patvirtinti pačias veiksmingiausias apsaugos nuo tabako dūmų poveikio priemones visur, kur tik yra pavojaus įrodymų.

VISUOMENĖS INFORMAVIMAS, KONSULTAVIMAS IR ĮTRAUKIMAS, SIEKIANT UŽTIKRINTI PALAIKYMĄ IR SKLANDŲ ĮGYVENDINIMĄ

28. Visuomenės ir įtakingų asmenų informavimas, rengiant informacines kampanijas, apie antrinių tabako dūmų poveikio keliamą pavojų, yra svarbi valstybės tarnybų užduotis, vykdoma bendradarbiaujant su pilietine visuomene ir siekiant užtikrinti, kad visuomenė suprastų ir palaikytų teisės aktų įgyvendinimą. Pagrindinės suinteresuotosios šalys – verslo įmonės, restoranų bei viešbučių ir maitinimo įstaigų asociacijos, darbdavių grupės, profesinės sąjungos, žiniasklaida, sveikatos priežiūros specialistai, vaikams ir jaunimui atstovaujančios organizacijos, mokslo ar tikėjimo institucijos, mokslinių tyrimų bendruomenė ir plačioji visuomenė. Rengiant teisės aktus, informavimo veikla turi apimti konsultacijas su verslo įmonėmis ir kitomis organizacijomis bei institucijomis, kurioms šie teisės aktai turės įtakos.

29. Teikiant pagrindinę informaciją didžiausias dėmesys skirtinas informacijai apie pavojų, kurį kelia antrinių tabako dūmų poveikis, faktui, kad vienintelis moksliškai pagrįstas sprendimas, kuriuo užtikrinama visiška apsauga nuo dūmų poveikio, – jų pašalinimas iš patalpų, visų darbuotojų teisei būti vienodai apsaugotiems įstatymo ir faktui, kad kompromiso tarp sveikatos ir ekonomikos būti negali, kadangi vis daugiau šalių teisinių sistemų patirtis rodo, kad aplinka be dūmų yra abipusiai naudinga. Visuomenės švietimo kampanijų metu taip pat reikėtų atkreipti dėmesį į tokias vietas, kuriose teisės aktai netaikomi ar netaikytini, kaip antai privatūs namai.

30. Be to, būtina konsultuotis su suinteresuotosiomis šalimis, siekiant šviesti ir sutelkti bendruomenę bei paskatinti, kad patvirtinus teisės aktus, jie būtų palaikomi. Priėmus teisės aktus, reikėtų surengti švietimo kampaniją, kuria būtų skatinama įgyvendinti įstatymą, teikiama informacija įmonių savininkams ir statybos specialistams, išaiškinant įstatymą, jų atsakomybės sritis bei galimas priemones, pavyzdžiui, ženklinimą. Taikant tokias priemones padidės tikimybė, kad teisės aktai bus įgyvendinami sklandžiai ir sulauks daug savanoriško palaikymo. Iniciatyvomis, kuriomis įtvirtinamos nerūkančių asmenų teisės, o rūkantiesiems dėkojama už įstatymo laikymąsi, visuomenė bus paskatinta dalyvauti vykdant ir sklandžiai įgyvendinant įstatymą.

VYKDYMAS

Pareiga laikytis įstatymo

31. Veiksminguose teisės aktuose turėtų būti nustatyta ir suinteresuotųjų įstaigų, ir pavienių rūkalių teisinė atsakomybė už teisės aktų laikymąsi ir numatytos įmonėms ir, prireikus, rūkaliams taikytinos nuobaudos už pažeidimus. Paprastai už teisės aktų vykdymą labiausiai turėtų būti atsakingos įmonės. Teisės aktuose turėtų būti nustatyta aiški savininko, vadybininko ar kito už patalpas atsakingo asmenų atsakomybė ir numatyti veiksmai, kurių šie asmenys turi imtis. Jie turėtų būti tokie:

(a) prie įėjimų ir kitų atitinkamų vietų pakabinti aiškius ženklus, kuriuose nurodyta, kad rūkyti yra draudžiama. Šių ženklų formatą ir turinį turėtų numatyti sveikatos institucijos arba kitos vyriausybės tarnybos; juose gali būti nurodytas telefono numeris arba kiti pranešimo apie pažeidimą būdai bei patalpose esančio asmens, kuriam galima pateikti skundą, vardas ir pavardė;

(b) iš patalpų pašalinti visas pelenines;

(c) stebėti, kad būtų laikomasi taisyklių;

(d) imtis tam tikrų žingsnių, kad žmonės patalpose nerūkytų. Pavyzdžiui, galima paprašyti rūkančio asmens nerūkyti, nutraukti jo aptarnavimą, paprašyti išeiti iš patalpos arba susisiekti su teisėsaugos pareigūnais ar kita institucija.

Nuobaudos

32. Teisės aktuose turėtų būti numatytos konkrečios baudos ar kitos piniginės nuobaudos už pažeidimus. Nors šių nuobaudų dydis neišvengiamai atspindės konkrečią kiekvienos šalies praktiką ir papročius, jį nustatant reikėtų atsižvelgti į keletą principų. Svarbiausia, kad nuobaudos būtų pakankamai atgrasančios, priešingu atveju pažeidėjai jas gali ignoruoti arba traktuoti kaip paprastas verslo išlaidas. Didesnes nuobaudas reikia skirti įmonėms pažeidėjoms, o ne pavieniams rūkaliams, kurių lėšos paprastai yra mažesnės, atgrasyti. Nuobaudos už pasikartojančius pažeidimus turėtų būti didesnės ir turėtų atitikti kitų rimtų nusikaltimų traktavimą atitinkamoje šalyje.

33. Be piniginių nuobaudų, teisės aktuose taip pat galima numatyti administracines sankcijas, tokias kaip verslo licencijų suspendavimas, derinant su šalyje priimta praktika ir teisine sistema. Šios „kraštutinės sankcijos“ naudojamos retai, bet yra labai svarbios siekiant užtikrinti, kad įmonės, kurios renkasi pakartotinai nepaisyti įstatymo, įstatymą vykdytų.

34. Galima apsvarstyti baudžiamųjų sankcijų už pažeidimus taikymą, jeigu tai priimtina šalies teisinėje ir kultūrinėje aplinkoje.

Vykdymo infrastruktūra

35. Teisės aktuose turi būti nustatyta institucija ar institucijos, atsakingos už vykdymą, bei numatyta sistema, kaip bus stebima, ar laikomasi teisės aktų, ir kaip pažeidėjai bus patraukiami baudžiamojon atsakomybėn.

36. Į stebėseną turi būti įtrauktas patikrinimo, ar verslo įmonės laikosi teisės aktų, procesas. Tik retais atvejais reikia sukurti naują teisės aktų, kuriais siekiama užtikrinti aplinką be dūmų, vykdymo patikrinimo sistemą. Vietoje jos, stebėti, ar teisės akto laikomasi, galima naudojant vieną ar kelis jau taikomus įmonių patalpų ir darbo vietų kontrolės mechanizmus. Šiam tikslui pasiekti paprastai yra keletas galimybių. Daugelyje šalių įstatymų priežiūros patikrinimai gali būti integruoti į verslo licencijų patikrinimus, sveikatos ir sanitarinių sąlygų patikrinimus, sveikatos ir saugos darbo vietose patikrinimus, priešgaisrinės saugos patikrinimus arba panašias programas. Gali būti naudinga tuo pat metu pasinaudoti keletu tokių informacijos rinkimo šaltinių.

37. Kur įmanoma, rekomenduojama vietiniu lygmeniu naudotis inspektorių ar kontrolierių paslaugomis; tikėtina, kad taip padidės turimų teisės aktų vykdymo resursai ir bus geriau laikomasi įstatymų. Jeigu bus laikomasi šio požiūrio, reikės parengti nacionalinį koordinavimo mechanizmą, kad būtų užtikrintas nuoseklumas nacionaliniu mastu.

38. Nepaisant, koks mechanizmas bus naudojamas, stebėsena turi vykti remiantis bendru vykdymo planu, be to, turi būti numatytas veiksmingas inspektorių mokymas. Veiksmingą stebėseną gali sudaryti reguliarūs ir neplanuoti patikrinimai, netikėti patikrinimai bei apsilankymai, reaguojant į nusiskundimus. Ankstyvuoju laikotarpiu po įstatymo įsigaliojimo tokie apsilankymai gali būti taip pat šviečiamieji, kadangi daugelis pažeidimų veikiausiai bus padaryti iš neapdairumo. Jei dabartiniuose įstatymuose to dar nėra numatyta, teisės aktais inspektoriams turi būti suteikta teisė patekti į patalpas, kurioms taikomas įstatymas, ir imti mėginius bei rinkti įrodymus. Teisės aktais turi būti draudžiama įmonėms trukdyti inspektoriams dirbti.

39. Veiksminga stebėsena nėra pernelyg brangi. Nereikia samdyti daug inspektorių, kadangi patikrinimai gali vykti naudojant dabartines programas ir darbuotojus, be to, patirtis rodo, kad teisės aktai, kuriais siekiama užtikrinti aplinką be dūmų, greitai prigyja savaime (t. y. jų įgyvendinimą labai palaiko visuomenė). Jei teisės aktai įgyvendinami rūpestingai ir dedamos aktyvios pastangos šviesti įmones ir visuomenę, pakaktų vos keletą kartų pritaikyti baudžiamąsias priemones.

40. Nors stebėsenos programos ir nėra brangios, įmonėms šviesti, inspektoriams mokyti, patikrinimų procesui koordinuoti ir kompensuoti darbuotojams už verslo įmonių patikrinimus po įprastų darbo valandų reikia tam tikrų išteklių. Šiuo tikslu reikėtų nustatyti finansavimo mechanizmą. Veiksmingose stebėsenos programose naudojami įvairūs finansavimo šaltiniai, įskaitant pajamas iš valstybinių mokesčių, pajamas už verslo licencijavimą ir specialias pajamas iš pažeidėjų sumokėtų baudų.

Vykdymo strategijos

41. Strategiškai suplanuotas vykdymas gali nepaprastai pagerinti teisės aktų laikymąsi, supaprastinti teisės aktų įgyvendinimą ir sumažinti vykdymui reikalingus išteklius.

42. Pavyzdžiui, vykdymo veikla iš karto po įstatymo įsigaliojimo lemia būsimą įstatymo, stebėsenos ir vykdymo sėkmę ateityje. Remiantis daugelio šalių teisinių sistemų pavyzdžiais, pradiniu etapu rekomenduojamas „švelnus“ vykdymas, pažeidėjus tik perspėjant, o ne baudžiant. Drauge reikėtų imtis aktyvios įmonių savininkų švietimo apie jų teisinę atsakomybę kampanijos, tačiau įmonės turi suprasti, kad po pradinio lengvatinio etapo bus imamasi griežtesnių priemonių.

43. Prasidėjus aktyviam vykdymui, remiantis daugelio šalių teisinių sistemų pavyzdžiais, rekomenduojama taikyti baudžiamąsias priemones, kurios sustiprintų atgrasomąjį poveikį. Nustačiusios aiškius pažeidėjus, sąmoningai nepaisančius įstatymo arba gerai žinomus bendruomenei, imdamosi griežtų ir greitų veiksmų ir siekdamos kuo geriau informuoti visuomenę apie šiuos veiksmus, valdžios institucijos gali parodyti savo ryžtingumą ir rimtą požiūrį į įstatymą. Tai didina savanorišką įstatymo laikymąsi ir mažina ateityje stebėsenai ir vykdymui reikalingus išteklius.

44. Nors įstatymai, kuriais draudžiama rūkyti, greitai prigyja savaime, vis tiek labai svarbu, kad valdžios institucijos būtų pasiruošusios greitai ir ryžtingai reaguoti į bet kokius pavienius atviro neklusnumo atvejus. Ypač įstatymo įsigaliojimo pradžioje gali pasitaikyti nusižengėlių, atvirai demonstruojančių nepagarbą įstatymui. Tokiais atvejais griežtu atsaku patvirtinami lūkesčiai, kad įstatymo būtų laikomasi ir taip palengvinamos būsimos pastangos, o neryžtingumas gali greitai paskatinti nusižengti.

Sutelkti ir įtraukti bendruomenę

45. Stebėsenos ir vykdymo programos veiksmingumas sustiprinamas įtraukiant bendruomenę. Pasitelkus bendruomenės paramą ir skatinant bendruomenės narius stebėti, kaip laikomasi įstatymo, bei raginant pranešti apie pažeidimus, labai praplečiamos vykdymo tarnybų galimybės ir nebereikia tiek daug išteklių užtikrinti, kad įstatymo būtų laikomasi. Iš tikrųjų, daugelio šalių teisinėse sistemose bendruomenės skundai yra pagrindinė priemonė, kuria užtikrinama, kad įstatymo yra laikomasi. Todėl teisės aktais, kuriais siekiama užtikrinti aplinką be dūmų,

visuomenės nariams turėtų būti sudaryta galimybė teikti skundus, o bet kuriam žmogui arba nevyriausybinei organizacijai suteikta teisė imtis tam tikrų veiksmų, kad būtų užtikrinamos apsaugos priemonės nuo antrinių tabako dūmų poveikio. Taip pat reikėtų įdiegti nemokamą tiesioginę telefono liniją nusiskundimams arba nustatyti panašią sistemą, kuria visuomenė būtų raginama pranešti apie pažeidimus.

PRIEMONIŲ STEBĖSENA IR VERTINIMAS

46. Stebėti ir vertinti priemones, kuriomis mažinamas tabako dūmų poveikis svarbu dėl keleto priežasčių, pavyzdžiui, siekiant:

(a) stiprinti politinę ir visuomenės paramą, kad būtų sustiprintos ir praplėstos teisinės nuostatos;

(b) dokumentuose užfiksuoti sėkmingos veiklos pavyzdžius, kad kitos šalys galėtų pasinaudoti šia informacija ir patirtimi;

(c) nustatyti ir paviešinti tabako pramonės bandymus pakenkti priemonių įgyvendinimui.

47. Skirtingų šalių teisinėse sistemose stebėsenos ir vertinimo mastai ir sudėtingumas gali skirtis priklausomai nuo kompetencijos ir išteklių. Tačiau svarbu įvertinti įgyvendintų priemonių rezultatus, ypač remiantis pagrindiniu rodikliu – antrinių tabako dūmų poveikiu darbo ir viešosiose vietose. Galima rasti nebrangių rezultatų vertinimo būdų, pavyzdžiui, naudojantis duomenimis arba informacija, surinkta vykdant įprastinę veiklą, pavyzdžiui, rengiant darbo vietų patikrinimus.

48. Reikia atsižvelgti į aštuonis pagrindinius procesų ir rezultatų rodiklius[24] :

Procesai:

(a) visuomenės ir galbūt konkrečių grupių, pavyzdžiui, barų darbuotojų, žinios apie politines nuostatas dėl draudimo rūkyti, požiūris į jas ir jų palaikymas;

(b) politinių nuostatų dėl draudimo rūkyti vykdymas ir jų laikymasis.

Rezultatai:

(a) sumažėjęs antrinių tabako dūmų poveikis darbuotojams darbo ir viešosiose vietose;

(b) sumažėjęs ore tvyrančių antrinių tabako dūmų kiekis darbo vietose (ypač restoranuose) ir viešosiose vietose;

(c) sumažėjęs mirtingumas ir sergamumas dėl antrinių tabako dūmų poveikio;

---

[24] Leidinyje „PSO politikos rekomendacijos. Apsauga nuo aplinkos, kurioje yra antrinių tabako dūmų, poveikio“ (angl. *WHO policy recommendations: protection from exposure to second-hand tobacco smoke*) (Ženeva, Pasaulio sveikatos organizacija, 2007 m.) pateikiama informacija apie pagal visus šiuos rodiklius atliktus stebėsenos tyrimus kitose šalyse ir atitinkamos nuorodos.

(d) sumažėjęs antrinių tabako dūmų poveikis privačiuose namuose;

(e) pasikeitę rūkymo įpročiai ir su rūkymu susiję elgesio modeliai;

(f) ekonominis poveikis.